

Пояснювальна записка

Предмет «Зарубіжна література» відіграє важливу роль у системі мовно-літературної освіти. Насамперед тому, що за допомогою найкращих творів світового красномовства він відкриває українському школяреві розмаїття культур різних країн, складність і багатогранність людських стосунків та почуттів, історію духовного розвитку людства, відображену в літературних творах.

Навчальну програму (далі –НП) із зарубіжної літератури для 5–6 класів (груп) закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання розроблено на основі модельної навчальної програми із зарубіжної літератури (автор Волощук Є.В.) відповідно до Закону України «Про освіту» (2017 р.), Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Державного стандарту базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). Ця програма є – складовою частиною типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2021 р. № 235).

Пропоновану НП зорієнтовано на реалізацію загальної мети мовно-літературної освітньої галузі, сформульованої в Державному стандарті базової середньої освіти так: «Метою мовно-літературної освітньої галузі є розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають інформаційні та художні тексти, зокрема класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних), здатні спілкуватися мовами корінних народів і національних меншин, іноземними мовами для духовного, культурного та національного самовираження та міжкультурного діалогу, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень».

Мета предмета «Зарубіжна література» для адаптаційного циклу (5–6 класи) полягає в тому, аби забезпечити перехід учнів на новий, складніший рівень осмислення художніх творів, ознайомити їх з низкою творів, які належать до літературного канону зарубіжної літератури і водночас зберегти та розвинути інтерес до читання, що був закладений в початковій школі. Для цього матеріал предмета «Зарубіжна література» згруповано за жанрово-тематичним принципом, запропоновано вивчення елементів теорії літератури, уведено поняття «зарубіжної літератури», звернено увагу на відмінності між давньою та сучасною літературою тощо. Відповідно до мети можна сформулювати завдання для адаптаційного циклу:

- прищеплювати учням любов і потребу в читанні, розширювати їхнє читацьке виднокоło, вчити розглядати книжку як засіб пізнання світу й власної особистості;
- вчити сприймати художній твір не лише як розповідь про певні події, а як мистецьке явище;
- сприяти усвідомленню різноманітності літератур і культур світу;
- розвивати вміння аналізувати художній текст, сприяти виробленню уявлень про розвиток зарубіжних літератур в історичному часі й просторі, а також про окремі жанри й тропи;
- вчити виявляти моральний сенс прочитаних творів та співвідносити чесноти книжкових персонажів із власним

повсякденним досвідом;

- розвивати абстрактне мислення, творчу уяву, естетичне почуття, здатність до моделювання нескладних життєвих ситуацій;
- удосконалювати рівень володіння літературною українською мовою, розвивати мовлення, інтерес до вивчення іноземних мов, спілкування та читання іноземними мовами;
- виховувати толерантність до думок інших людей, зокрема представників інших культур і традицій, здатність до міжкультурного діалогу.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання з мовно-літературної освітньої галузі для класів (груп) з українською мовою навчання вказано в Додатку 2 до Державного стандарту. Зазначені вимоги насамперед передбачають, що учень:

- «- взаємодіє з іншими особами в усній формі, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;
- приймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, зокрема інформаційних та художніх текстах класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних), медіатекстах, та використовує інформацію для збагачення власного досвіду і духовного розвитку;
- висловлює власні думки, почуття, ставлення та ідеї, взаємодіє з іншими особами у письмовій формі, зокрема інтерпретуючи інформаційні та художні тексти класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних); у разі потреби взаємодіє з іншими особами в цифровому просторі, дотримується норм літературної мови;
- досліджує індивідуальне мовлення, використовує мову для власної мовної творчості, спостерігає за мовними та літературними явищами, аналізує їх».

Концепція пропонованої НП із зарубіжної літератури для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання спирається на низку положень, які відповідають сучасним викликам літературної освіти.

1. Особистісний підхід («учнецентризм»), який передбачає передусім спрямованість навчального процесу на всебічний розвиток особистості учня/учениці, творчий розвиток і забезпечення можливостей для самореалізації учня/учениці та врахування вікових особливостей школярів адаптаційного циклу навчання (5–6 класи).
2. Естетичний принцип. Художня досконалість творів, їхнє значення для розвитку світової культури та формування ціннісних орієнтирів – один з найважливіших критеріїв включення того чи того тексту до НП.
3. Поєднання класичної та сучасної літератури. Художні твори, що увійшли до НП, належать до шкільного літературного канону, тобто до сукупності текстів, які вже понад чверть століття вивчаються в українських школах і пройшли випробування часом. Водночас є нагальна потреба осучаснити й розширити шкільний літературний канон за рахунок тих творів світового письменства, які ще не здобули сталої наукової оцінки, але припали до душі юним читачам.

4. Репрезентативний принцип. На відміну від предмета «Українська література», який охоплює найзначніші періоди та постаті рідної літератури, предмет «Зарубіжна література» вибірково знайомить з репрезентативними взірцями різної тематики, жанрів, національних традицій тощо.

5. Підсилений етичний складник. Цей принцип у пропонованій НП зумовлено тим, що зі збільшенням свобод у суспільстві зростає потреба посилити відповідальність особистості за власний моральний вибір. І саме літературні твори з порушеними в них моральними питаннями та проблемами, дослідженням людських характерів, взаємин та суспільного життя надає для такого виховання величезні можливості, зокрема і для виховання толерантності й гуманізму. З огляду на те, що християнство має фундаментальне значення для розвитку європейської та української культури та моральних цінностей, а більшість включених до програми творів слов'янських, європейських або американських авторів у той чи той спосіб пов'язані з християнською моральною системою та образністю, до програми було введено рубрику «Біблійні перекази», яка знайомить з найвідомішими сюжетами та образами – звісно, без догматизму і нетолерантності стосовно інших релігій. У цьому контексті підручники та уроки за пропонованою НП можна доповнити рубрикою «Християнські сюжети та образи в зарубіжній літературі».

6. Розширений українознавчий компонент. Традиційний для предмета «Зарубіжна література» українознавчий компонент у пропонованій НП суттєво розширюється й концептуально доповнюється. По-перше, як і в попередніх програмах, твори зарубіжної літератури подаються у перекладах українською мовою, що збагачує українську мову учня. По-друге, пропонована НП включає тексти іншомовних авторів, які народились, певний час та/або все життя жили на українських територіях. Вивчення їхньої творчості слід розглядати не лише з точки хочу естетичної значущості їхніх творів, а й з огляду на їхню належність багатокультурній спадщині України. Саме тому до НП включені, народні казки національних меншин України, твори російськомовних письменників, пов'язаних з Україною, вірші єврейських літераторів, що писали мовою ідиш, а також німецькомовних авторів Буковини. Слід наголосити, що такі автори поєднують Україну із світом, несуть свої уявлення про неї в інші культури.

7. Інтердисциплінарний потенціал курсу. Варто зазначити, що сучасна гуманітаристика, а також вища й шкільна освіта розвиваються в міждисциплінарній парадигмі. З огляду на це в НП враховано:

- зв'язок з предметом «Українська література», який реалізується через порівняння текстів, дослідження численних контактів українських авторів із зарубіжними, ознайомлення з працею українських майстрів перекладу та роботами дослідників української та зарубіжної літератур;
- перетини між українською та зарубіжною літературами у межах рубрики «Література рідного краю», репрезентованої творами регіональних письменників, які писали мовою національних меншин;
- зв'язок з вивченням іноземних мов, передусім за рахунок долучення уривків з оригіналів;
- зв'язок із всесвітньою історією та історією культури, що дозволяє вибудувати історико-культурний контекст художніх творів, що вивчаються;

- зв'язок літератури з різними видами мистецтва, що суттєво доповнює культурологічний контекст
- зв'язок літератури з предметами природознавчого та суспільствознавчого циклів.

8. Академічна свобода вчителя/автора підручника. Можливості для її реалізації передбачено в рубриках МНП як на рівні добору художніх творів («Зміст навчального предмета») так і на рівні видів навчальної діяльності» (детальніше про це див. нижче).

НП містить пояснювальну записку та основну частину, у якій представлено очікувані результати навчання, зміст навчального предмета та види навчальної діяльності.

Зазначені структурні компоненти МНП послідовно описуються для кожного класу та щільно взаємопов'язані.

У рубриці «Очікувані результати навчання» (ОРН) враховано «Методичні рекомендації для розроблення модельних навчальних програм», згідно з якими ОРН – «це компетентності, яких набувають учні на певному етапі освітнього процесу» та які «відображають обов'язкові результати навчання (загальні, конкретні орієнтири для оцінювання) з відповідної освітньої галузі, визначеної Державним стандартом базової середньої освіти». Для предмета «Зарубіжна література» основу ОРН надає Додаток 2 Державного стандарту. У НП збережено формулювання, орієнтовані на детальніший опис обов'язкових результатів навчання – рівень орієнтирів для оцінювання. У кожному класі ОРН структуровано за чотирма групами результатів навчання учнів (далі – ГРН) згідно з Додатком 2 до Державного стандарту. У дужках подано домінуючу характеристику кожної з ГРН.

- ГРН 1 «Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях» (сприйняття та комунікація);
- ГРН 2. «Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) та використання її для збагачення власного досвіду» (читання, аналіз, інтерпретація);
- ГРН 3. «Висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами; взаємодія з іншими особами в цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови» (письмо);
- ГРН 4. «Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, проведення їх аналізу» (мова та мовлення).

Ці домінуючі характеристики ГРН вказані у програмі за відповідними номерами у рубриці «Очікувані результати навчання». Оскільки види навчальної діяльності (ВНД) слугують досягненню ОРН при вивченні змісту навчального предмета, то домінуючі характеристики ГРН використовуються у програмі також для їхнього структурування. Відтак для кожної конкретної теми подано 4 типи ГРН, яким відповідають 4 типи ВНД.

Формулювання ОРН у 5 та 6 класах відрізняються рівнем складності.

У рубриці «Зміст навчального предмета» представлено теми основних розділів, короткі анотації до них, додаткові орієнтири для вчителя, що стосуються теорії літератури, культурного контексту, між предметних зв'язків та українознавчого потенціалу предмета.

Цей змістовий компонент програми вибудовано на основі концентричного принципу, доповненого лінійними елементами: програма кожного класу починається з літературних явищ давнини й завершуються творами другої половини XX – початку XXI ст.

Матеріал подано для кожного класу окремо, його поділ на семестри та розподіл годин за темами здійснює вчитель. Матеріал розділу викладено від теми до теми. Після кожної теми учитель/автор підручника знайде коротку анотацію, яка окреслює основний зміст теми.
: зв'язки зарубіжних письменників з

Україною, майстерність українських перекладачів, твори іншомовних авторів, біографічно пов'язаних з українськими територіями тощо. Види навчальної діяльності враховують традиції вітчизняної методики й включають, окрім завдань для фронтальної, групової парної та індивідуальної роботи, також елементи онлайн-діяльності. Різноманітні види навчальної діяльності забезпечують оптимальне наближення змісту навчального матеріалу до учня і допомагають досягти очікуваних результатів навчання.

Отже, структурні компоненти програми взаємопов'язані: очікувані результати навчання досягаються в процесі вивчення відповідних художніх текстів (рубрика «Зміст навчального матеріалу») за допомогою рекомендованих видів навчальної діяльності.

Компетентнісний потенціал предмета «Зарубіжна література» для адаптаційного циклу навчання (5–6 класи)

1. Вільне володіння державною мовою

Уміння: читати художні тексти класичної та сучасної зарубіжної літератури, розуміти, аналізувати та оцінювати твори; дотримуватися культури мовлення.

Ставлення: цінування української мови, готовність спілкуватися державною мовою, прагнення до ненасильницької комунікації.

2. Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) (1) та іноземними мовами (2)

(1) Уміння: читати рідною мовою, висловлювати думки щодо прочитаних творів зарубіжних авторів в усній та письмовій формі рідною мовою.

Ставлення: готовність спілкуватися рідною мовою, потреба в читанні рідною мовою текстів зарубіжних авторів.

(2) Уміння: використовувати іноземні мови для розширення читацького досвіду, читацьких інтересів (стосовно авторів зарубіжної літератури).

Ставлення: розуміння важливості оволодіння іноземними мовами для міжкультурного спілкування, виявлення розуміння і толерантності до представників інших народів, носіїв іншої мов, культур, звичаїв і способу життя.

3. Математична компетентність

Уміння: установлювати причинно-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну та другорядну інформацію, логічно обґрунтовувати висловлену думку.

Ставлення: готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних проблем.

4. Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій

Уміння: висловлювати гіпотези, описувати процеси власної діяльності з використанням мовних і мовленнєвих засобів.

Ставлення: прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу.

5. Інноваційність

Уміння: презентувати власні ідеї та інноваційні погляди зрозуміло та грамотно.

Ставлення: відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї.

6. Екологічна компетентність

Уміння: використовувати потенціал художніх текстів, зарубіжної літератури щодо висвітлення діяльності людини як частини природи, формування екологічної культури.

Ставлення: інтерес до здобутків українських і зарубіжних авторів, які зробили вагомий внесок у формування та поширення природоохоронних ідей.

7. Інформаційно-комунікаційна компетентність

Уміння: грамотно й безпечно комунікувати в інформаційному просторі, використовувати сучасні цифрові технології для розширення читацького досвіду та кола читацьких інтересів у царині зарубіжної літератури.

Ставлення: задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі, прагнення особистісного розвитку як читача творів зарубіжної літератури за допомогою цифрових технологій.

8. Навчання впродовж життя

Уміння: визначати власні комунікативні потреби, цілі та способи їх досягнення, користуватися різними видами бібліотек та вміння орієнтуватися в бібліотечних ресурсах.

Ставлення: прагнення вдосконалювати власне мовлення впродовж життя, розуміння ролі читання художніх текстів українських і зарубіжних авторів для гармонійного розвитку та самовдосконалення, прагнення збагачувати свій читацький і мовленнєвий досвід

9. Громадянські (1) та соціальні (2) компетентності

(1) Уміння: аргументовано та грамотно висловлювати власну громадянську позицію, уникати дискримінації інших осіб у своїх висловлюваннях та діях, обстоювати особистісні ціннісні орієнтири.

Ставлення: сприйняття громадянських цінностей, актуалізованих у художніх текстах зарубіжних авторів, шанування української культури, толерантне ставлення до інших культур, відкритість до культурного різноманіття за допомогою вивчення зарубіжної літератури.

(2) Уміння: використовувати ефективні комунікативні стратегії для співпраці в групі, обирати мову ненасильницького спілкування, виявляти в художніх текстах українських і зарубіжних авторів соціально важливий зміст.

Ставлення: готовність до налагодження контактів з іншими особами за допомогою різноманітних мовних засобів, прагнення до пізнання суспільного досвіду України та інших держав через мову та культуру, зокрема літературні твори українських і зарубіжних авторів.

10. Культурна компетентність

Уміння: застосовувати мову для духовного, культурного та національного самовираження, читати, аналізувати та інтерпретувати тексти українських і зарубіжних авторів, сприймати та осмислювати цінності, актуалізовані в художніх текстах українських і зарубіжних авторів, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях для формування власного світогляду, створювати тексти з вираженням власних ідей, досвіду й почуттів, добирати художні тексти для задоволення власних пізнавальних та естетичних потреб.

Ставлення: потреба в читанні художньої літератури для задоволення та рефлексії над прочитаним, цінування художньої літератури як мистецтва слова в контексті духовних надбань людства, зацікавленість світовими культурними здобутками, готовність сприймати літературний твір як структуру, відкриту до читацьких інтерпретацій у часі та просторі.

11. Підприємливість та фінансова грамотність

Уміння: презентувати власну ідею та ініціативи зрозуміло та грамотно, представляти державною / рідною/ іноземною мовою власні вміння.

Ставлення: готовність брати відповідальність за себе та інших, розуміння ролі комунікативних умінь, читацького досвіду для успішної самореалізації.

Загалом програма спрямована на те, аби поєднати наявний досвід шкільного викладання зарубіжної літератури з концептуальними засадами та стратегіями Нової української школи, а вироблений вітчизняною методикою інструментарій – з сучасними європейськими підходами

5 клас

1,5 години на тиждень

Очікувані результати навчання	Зміст	Види навчальної діяльності
Вступ (2 год.)		
Учень / учениця: 1) Сприйняття та комунікація: - уважно слухає інформацію, зважаючи на мету та умови спілкування; розуміє та відтворює зміст почутої інформації, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне ставлення до почутого; наводить приклади творів улюблених зарубіжних авторів й аргументує свій вибір; наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції щодо становища художньої	Зарубіжна література – надбання світової культури. Оригінальна та перекладна література. Автор і перекладач художнього твору. Національна та зарубіжна літератури. Література національних меншин України. Іншомовна література рідного краю. Друкований та цифровий текст. Складники друкованого тексту. Літературні твори в сучасному інтермедійному просторі. ТЛ. Поняття «зарубіжна література», початкові поняття про оригінал та переклад.	1) Сприйняття та комунікація: аудіювання вступної інформації; вступна бесіда про специфіку предмета «Зарубіжна література», відповідні теоретико- та історико-літературні поняття – з наведенням та обґрунтуванням прикладів улюблених творів зарубіжних авторів; дискусія про місце художньої літератури в сучасному інтермедійному просторі (література й кіно, образотворче мистецтво тощо); 2) Читання, аналіз, інтерпретація: виразне читання (фрагментів) художніх перекладів;

літератури в сучасному інтермедійному просторі, використовуючи типові мовленнєві конструкції та доречні цитати зі вступної статті підручника для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань. 2) Читання, аналіз, інтерпретація: читає художні, науково-публіцистичні тексти та медіатексти, переказує (стисло, вибірково) їхній зміст відповідно до поставлених запитань та завдань; пояснює поняття «оригінал», «переклад», «зарубіжна література», «національна література»; формулює висновки щодо значення зарубіжної літератури, художнього перекладу, літератури національних меншин та іншомовної літератури рідного краю; пояснює відмінності між оригінальною та перекладною, національною та зарубіжною літературами, автором та перекладачем; порівнює різні переклади (фрагменту) художнього твору, літературний твір та його інтерпретації в різних видах мистецтва; друкований та цифровий твір; пояснює функції основних складників друкованого твору (заголовка, змісту, анотації тощо) та використовує ці знання на практиці в роботі з підручником із зарубіжної літератури; повідомляє про інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо), які використовує для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів. 3) Письмо: записує повідомлення про інформаційні ресурси зарубіжної літератури. 4) Мова та мовлення: вирізняє окремі мовні	КК. Література та інші види мистецтва. УМ. Українські перекладачі зарубіжної літератури. МЗ. Історія та природознавство.	читання вступного розділу підручника, виконання відповідних запитань і завдань, зокрема спрямованих на опанування змісту передбачених літературознавчих понять та розрізнення оригінальної та перекладної, зарубіжної та національної літератур, автора та перекладача; порівняння різних перекладів художнього твору (ст.12); ознайомлення з підручником із зарубіжної літератури та складниками друкованого й цифрового тексту; 3) Письмо: запис в зошиті понять з ТЛ; заповнення таблиці на ст.13. 4) Мова та мовлення: відповіді на питання щодо змісту статті в підручнику (ст.13)
---	--	--

явища в наведених прикладах художнього перекладу та пояснює їхню суть.		
ТЕМА 1. БІБЛІЙНІ ПЕРЕКАЗИ (8 год.)		
1) Сприйняття та комунікація: уважно слухає науково-популярну інформацію та окремі біблійні перекази (або їхні фрагменти); переказує (стисло, вибірково) зміст почутої інформації та художніх творів, підпорядковуючи переказ темі та основній думці; вичерпно відповідає на запитання за змістом почутої інформації; у разі потреби грамотно перепитує для уточнення деталей почутих (уривків) художніх текстів, науково-популярної інформації та медіатекстів. 2) Читання, аналіз, інтерпретація: читає і переказує (стисло, вибірково) біблійні перекази, а також науково-популярні тексти за темою відповідно до поставлених завдань; характеризує порушені в біблійних переказах моральні проблеми та встановлює інакомовне значення окремих образів з опрацьованих біблійних переказів; формулює висновки щодо моральних проблем, порушених у біблійних переказах, обґрунтовуючи їхнє значення для власного життя; пояснює назви «Біблія», «Старий Заповіт», «Новий Заповіт»; порівнює біблійні перекази з ілюстраціями до них. 3) Письмо: записує власні міркування щодо опрацьованого твору 4) Мова та мовлення: створює стисле письмове повідомлення про зміст біблійного виразу «добрий самарянин» та наводить приклади його використання в життєвих	Біблія – духовна скарбниця людства. Біблійні історії про творення світу й перших людей. Причини втрати первісної гармонії людини з Богом і світом. Народження Ісуса Христа в Новому Заповіті. Значення образів та деталей у розповіді про Різдво. Утвердження цінності співчуття та милосердя в оповідях Ісуса Христа. ТЛ. Поняття про інакомовне значення художнього образу. КК. Біблійні сюжети в образотворчому мистецтві. МЗ. Історія, історія культури. УМ. Українські переклади Біблії.	1) Сприйняття та комунікація: аудіювання науково-популярної інформації та окремих біблійних переказів (створення світу, гріхопадіння, народження Ісуса Христа, «Притча про доброго самарянина», «Притча про таланти»); визначення теми та основної думки почутого та вибіркового переказ змісту почутого відповідно до них; завдання на опрацювання запитань щодо змісту почутого та формулювання питань для уточнення почутої інформації (ст.20 завдання 4, ст.23 завдання 1-3, 7, стор.26-27 завдання 1-6, ст.28-29 завдання 1-6) 2) Читання, аналіз, інтерпретація: читання (виразне, коментоване, оглядове, вибіркоче) та переказ (вибіркового, детальний) біблійних сюжетів та науковопопулярного тексту (ст.14-32); бесіда за прочитаними біблійними переказами з обговоренням моральних проблем, порушених у біблійних переказах, та інакомовного значення окремих біблійних образів (самарянин, таланти); завдання на формулювання висновків змісту біблійних переказів та пояснення змісту назв «Біблія», «Старий Заповіт», «Новий Заповіт»»; завдання на пошук ілюстрацій до біблійних переказів в інтернет-мережі та порівняння біблійних переказів та ілюстрацій до них. 3) Письмо: відповідь на питання «Які риси Ісуса Христа розкриваються в оповідях про його дитинство та хрещення?»

ситуаціях.		4) Мова та мовлення: письмова відповідь на запитання: «Чого вас навчає Біблія?»
ТЕМА 2. У СВІТІ КАЗОК (16 год.)		
1) Сприйняття та комунікація: розрізняє відому й нову для себе інформацію в почутих повідомленнях про фольклор, наводить приклади улюблених фольклорних та літературних казок; уважно слухає приклади діалогічних та монологічних висловлювань у казках, зважаючи на їхню мету і на її основі прогнозує перебіг подальшої комунікації та / або її результат. 2) Читання, аналіз, інтерпретація: читає художні та науково-популярні тексти відповідно до поставленої мети читання, розрізняючи відому й нову інформацію; переказує зміст прочитаних художніх творів, використовуючи засоби унаочнення та візуалізації (у вигляді малюнків або коміксів); за допомогою таблиць та схем або малюнків визначає типи фольклорних казок, пояснює особливості побудови сюжетів, образів та мови фольклорних казок, відмінності між народною та літературною казками, наводячи відповідні приклади; встановлює причинно-наслідковий зв'язок між подіями в прочитаних творах; характеризує емоційний стан, риси характеру, поведінку та вчинки казкових персонажів, а також порушені в казках моральні проблеми; наводить приклади з художніх текстів відповідно до питань та завдань; виявляє ставлення оповідача до	2.1. Казки народів світу Усна народна творчість та її жанри (загадки, прислів'я, приказки, пісні, казки тощо). Казки народів світу. Збірки народних казок: «Панчатантра», «Тисяча й одна ніч», «Дитячі та родинні казки братів Грімм» тощо. Типи фольклорної казки (чарівна, про тварин, соціально-побутова). Сюжет чарівної казки. «Чарівні помічники». Чесноти та вади казкових персонажів. Протистояння добра та зла в казкових сюжетах; характерні мотиви народних казок. Повчальний зміст казок. Фантастичні елементи в казках. Антитеза як характерний прийом казки. Загальнолюдські ідеали та національний колорит народних казок. «Мандрівні сюжети». ТЛ. Поглиблення понять «фольклор», «прислів'я», «приказка», «загадка», «народна пісня», «народна казка». Типи фольклорних казок. Поняття «антитеза», «гіпербола», «мандрівні сюжети». КК. Казкові персонажі в живописі, музиці та балеті. Кінострічки та мультиплікаційні фільми, зняті за народними казками. УМ. Зв'язки між індійською народною казкою «Фарбований шакал» та казкою «Фарбований лис» Івана Франка. 2.2. Візерунки літературної казки Літературна казка, її відмінності від фольклорної казки. Видатні автори	1) Сприйняття та комунікація: вступна бесіда, спрямована на актуалізацію раніше набутих знань фольклорних творів (зокрема загадок, прислів'їв, приказок, пісень, народних казок); наведення прикладів улюблених фольклорних казок; перегляд слайд-презентації навчального матеріалу; аудіювання та виразне читання діалогів і монологів з казок, визначення мети, умов спілкування, особливості казкового стилю та деталей, які заважають спілкуванню. 2) Читання, аналіз, інтерпретація: читання (виразне, коментоване, оглядове, вибіркове, навігаційне) художніх творів та науково-популярних текстів; переказ (стислий, вибірквий) змісту (фрагментів) фольклорних та літературних казок на основі власноруч створених малюнків або коміксів; опрацювання таблиць та схем у підручнику, які пояснюють типи фольклорних казок, особливості побудови їхніх сюжетів і мови, а також відмінності між народною та літературною казками; наведення відповідних прикладів з прочитаних казок; комплексне аналітичне обговорення сюжету, героїв, учинків та подій, а також художніх особливостей твору з наведенням прикладів відповідно до поставлених запитань, зокрема – щодо виявлення авторського ставлення до героїв у літературних казках; формулювання

персонажів у літературних казках; формулює висновки щодо повчального змісту казок та їхніх художніх особливостей; висловлює в усній формі своє ставлення до повчального змісту казок, аргументуючи власну оцінку цитатами з тексту та прикладами зі свого життєвого досвіду, а також обґрунтовуючи значення цих цінностей для власного життя; пояснює зміст понять «фольклор», «прислів'я», «приказка», «загадка», «народна пісня», «народна казка», «літературна казка», «мандрівні сюжети», «антитеза» та «гіпербола»; знаходить прийоми антитези та гіперболи, а також фантастичні елементи в казкових творах, пояснює їхню роль у творах; порівнює персонажів одного казкового твору, героїв або сюжети кількох чарівних казок, сюжети народної та літературної казок, визначаючи спільні та різні риси; зіставляє народні та / або літературні казки з їхніми кіно та мультиплікаційними версіями; за мотивами прочитаних (фрагментів) народних або літературних казок створює власний медійний продукт. 3) Письмо: складає простий план опрацьованої казки (з допомогою вчителя); письмово доповнює / змінює або трансформує стислі діалоги та монологи казкових персонажів відповідно до теми й мети висловлення; оформлює власне висловлення згідно з усталеними словотвірними, лексичними, орфографічними, граматичними,	літературних казок. Шарль Перро (1628-1703) «Хлопчик-мізинчик». Стислі відомості про автора. Фольклорні традиції та самобутня поетична фантазія в «Хлопчик-мізинчик». Винахідливість та відданість братам головного героя. Центральні образи казки. Роль художніх описів природи. Особливості поетичної мови. Ганс Крістіан Андерсен (1805–1875). «Снігова королева». Стислі відомості про автора. Справжні й штучні цінності; протистояння щирого серця бездушній владі в казках Андерсена. Утвердження перемоги ідей світлих сил. Поєднання побутового й фантастичного, роль художніх деталей. Оскар Вайлд (1854–1900). «Хлопчик-зірка» Стислі відомості про автора. Протиріччя між зовнішньою та внутрішньою красою в казці; конфлікт краси й добра. Моральні помилки Хлопчика-зірки, його шлях від себелюбства до людяності. Роль стосунків Хлопчика-зірки з матір'ю в контексті його життєвих випробувань. Поетизація оповіді у творі. ТЛ. Поняття «літературна казка», «автор», «епітет». Поглиблення поняття про прозову та віршовану мову. КК. Сюжети літературних казок у музиці, живописі, кіно та мультиплікаційних стрічках. МЗ. Етнографія.	висновків щодо повчального змісту казок та їхніх художніх особливостей; аргументований виступ у дискусії щодо моральних проблем, порушених у художніх творах та їхнє значення для власного життя; завдання на обґрунтоване визначення типів фольклорних казок та мандрівних казкових сюжетів; завдання на визначення антитез та гіпербол, а також фантастичних елементів у казкових творах, пояснення їхньої ролі у творах; словесні ілюстрації до антитез та гіпербол; завдання на порівняння: а) образів доньки та падчерки у казці «Пані Метелиці», б) фольклорної та літературної казок («Фарбований шакал» та «Фарбований лис»); складання простого плану фольклорної або літературної казки; аналіз письмових робіт з погляду їхнього оформлення згідно з усталеними мовними нормами та доречними засобами мовної виразності. 4) Мова та мовлення: письмова відповідь на запитання «Чи цікаві сучасному читачеві народні казки?»
--	--	--

пунктуаційними та стилістичними нормами й добираючи доречні засоби мовної виразності. 4) Мова та мовлення: порівнює та зіставляє окремі мовні явища в різних художніх творах; відтворює антитези в письмових завданнях щодо казок.		
ТЕМА 3. У СВІТІ ПРИРОДИ (12 год.)		
1) Сприйняття та комунікація: слухає та виразно читає вірші про природу, зважаючи на особливості поетичної мови й регулюючи власні емоції під час художньої декламації; дає вичерпані відповіді на запитання до почутих (уривків) художніх творів; дотримуються норм у виборі мовних засобів та використовує окремі засоби виразності під час обговорення творів; унаочнює зміст почутих (уривків) творів про природу за допомогою малюнків; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії сприймання поетичних творів про природу; визначає спільне і різне у висловлюваннях інших осіб під час обговорення творів про природу, указуючи на конструктивні думки та критично й толерантно ставлячись до різних поглядів. 2) Читання, аналіз, інтерпретація: читає художні та науково-публіцистичні тексти відповідно до поставленої мети читання та зважаючи на особливості прозової та віршованої мови; переказує (стисло, вибірково, близько до тексту) зміст прочитаних прозових творів про природу відповідно до завдання; характеризує	Розкриття багатства, краси й одухотвореності світу природи в літературних творах. Неоднозначні стосунки людини та природи. Художня література й сучасне екомислення. Стислі відомості про автора. Зображення поведінки та звичок звірів в оповіданні «Лобо – володар Курумпо». Риси характеру Лобо, його почуття. Стосунки людей та звірів. Ставлення оповідача до Лобо. ТЛ. Поняття «пейзаж», «тема» та «ідея» твору, «оповідання». КК. Художні кінострічки за творами про звірів. МЗ. Природознавство. 3.2. Краса природи в західноєвропейській поезії. Роберт Бернс (1759–1796). «Моє серце в верховині». Стислі відомості про автора. Краса рідних краєвидів у вірші «Моє серце в верховині». Настрій твору. Джон Кітс (1795–1821). «Про коника та цвіркуна». Стислі відомості про автора. «Поезія землі» у вірші. «Голоси» та картини природи. Оспівування «дрібниць» природного життя. 3.3. Розмаїття природного життя у віршах	1) Сприйняття та комунікація: аудіювання та виразне читання віршів, яке передбачає регулювання власних емоцій; розгорнуті відповіді на запитання до почутих (уривків) художніх творів з дотриманням норм у виборі мовних засобів і використанням окремих засобів виразності (метафор, порівнянь, епітетів, антитез тощо) (ст.169, 173, 178, 182, 186); аргументований виступ у дискусії щодо тематики художніх творів про природу з визначенням спільного й відмінного у висловлюваннях інших учасників дискусії та з дотриманням конструктивного, критичного й толерантного підходу до інших поглядів. 2) Читання, аналіз, інтерпретація: читання (виразне, коментоване, оглядове, вибіркове, навігаційне) художніх творів та науково-популярних текстів; вивчення напам'ять вірша Р.Бернса «Моє серце в верховині»; переказ (стислий, вибірковий) змісту (фрагментів) прозового твору про природу на основі складеного простого плану; комплексне аналітичне обговорення а) сюжету, героїв, вчинків та подій оповідання «Лобо»; обговорення причин вчинків та поведінки персонажів,

порушені в прозових творах проблеми взаємин людини та природи й проєкціює на них власний або відомий життєвий досвід; пояснює причини вчинків персонажів прозових творів про природу й розкриває авторське ставлення до героїв, наводячи доречні цитати; знаходить у прозових творах про природу пейзажні картини й коментує їхній зміст; характеризує настроїв поетичних творів, розкриває втілені в них почуття і думки; проводить паралелі між змальованими поетичними образами та власним сприйняттям природи; визначає тему та основну думку поезій про природу; розрізняє основну та другорядну інформацію, мікротеми та важливі деталі у віршах про природу; розкриває актуальність опрацьованих творів про природу в контексті власного ставлення до природи та викликів сучасності; пояснює зміст передбачених літературознавчих понять; визначає рими в поетичних творах про природу; розпізнає порівняння, епітети, метафори в поетичних творах та пояснює їхню роль; розрізняє прозову та віршовану мову й визначає відмінності між оповіданнями та віршами про природу; порівнює пейзажі у віршах про природу різних авторів, визначаючи спільні та різні елементи; порівнює картини природи у віршах, музиці та образотворчому мистецтві; представляє самостійно прочитаний твір (оповідання або вірш) про природу, використовуючи різні способи й засоби візуалізації його змісту; на основі	єврейських поетів з України Краса землі у творчості єврейських поетів, що народилися в Україні й писали мовою їдиш. Лейб Квітко (1890–1952). «Жук». Стислі відомості про автора. Співчутливе зображення життя «маленьких мешканців» природного світу. Багатство природного життя у творі. Перець Маркіш (1895–1952) «Врожай». Стислі відомості про автора. Закоханість у природу рідного краю. Засоби одухотворення рослинної природи у вірші. ТЛ. Поняття «рима», «порівняння», «метафора», «епітет», «пейзажна лірика»; поглиблення поняття «віршована мова». КК. Пейзажна лірика та образотворче мистецтво. Українські красиви в живописі. УМ. Поглиблення поняття про художній переклад. МЗ. Література національних меншин України. Література та природознавство.	обґрунтування відповідей цитатами (оповідання «Лобо»); висловлення власної думки щодо порушених у творі моральних проблем (оповідання «Лобо»); коментування змісту та художньої ролі описів природи в прозовому творі; б) основного настрою, почуттів та думок поетичних творів, центральних поетичних образів – з проведенням паралелей між змістом віршів та власним сприйняттям природи; завдання на визначення теми та основної думки, основної і другорядної інформації, мікротеми та важливих художніх деталей поетичного твору; аргументований виступ у дискусії щодо актуальності опрацьованих прозових творів (ст.169 завдання 5); відповіді на запитання щодо змісту понять «рима», «порівняння», «метафора», «епітет», «пейзажна лірика»; завдання на порівняння пейзажів у поезіях різних авторів. З)Письмо: самостійне складання простого плану опрацьованого твору з наведенням цитат до нього (оповідання «Лобо»). 4) Мова та мовлення: охарактеризувати героїв оповідання «Лобо»
--	---	---

прочитаних творів про природу створює індивідуальний або колективний медійний продукт, дотримуючись основних засад академічної доброчесності в процесі його створення та презентації. 3) Письмо: самостійно складає план опрацьованого прозового твору й добирає цитати до нього; виконує невеличкі письмові творчі завдання щодо відтворення / створення / заміни рими у фрагменті поетичного тексту, а також створення порівнянь / метафор / епітетів. 4) Мова та мовлення: вирізняє окремі мовні явища в перекладах поетичних творів про природу та пояснює їхню суть; творчо використовує порівняння, метафори та епітети, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення та обґрунтовуючи зроблений вибір.		
ТЕМА 4. У СВІТІ ДИТИНСТВА (14 год.)		
1) Сприйняття та комунікація: уважно слухає фрагменти художніх творів та медіатексти, зважаючи на мету, умови спілкування та особливості текстів; формулює тему та ідею художніх творів; визначає основну та другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в почутих уривках художніх творів та медіатекстах; наводить аргументи та приклади на підтвердження власної позиції обговорюваних проблем, використовуючи вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації зі співрозмовниками	4.1. Яскраві миті дитинства Марк Твен (Семюель Ленггорн Клеменс) (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (фрагменти). Стислі відомості про автора. Світ дитинства у творі. Витівки та пригоди героїв; їхня дружба й стосунки зі світом дорослих. Образи Тома Соєра й Гекльберрі Фінна. Зображення американського життя у творі. Своєрідність гумору. ТЛ. Поняття про портрет та внутрішній світ героя. Поняття «гумор».	1) Сприйняття та комунікація презентація сюжетів творів з виразним читанням окремих їхніх фрагментів, формулюванням теми та ідеї художніх творів, переглядом відповідної слайд-презентації, а також відеофрагментів кіно- та мультиплікаційних версій цих творів; завдання на визначення основної та другорядної інформації, мікротем та важливих деталей у почутих фрагментах художніх текстів ; участь у дискусії щодо порушених у

та регулює власні емоції під час презентації власного зору погляду. 2) Читання, аналіз, інтерпретація: читає художні твори відповідно до поставленої мети і ставить до них запитання; переказує (поглиблено) зміст окремих епізодів художніх творів; обґрунтовує значення досвіду, здобутого у прочитаних фрагментах художніх творів для вирішення життєвих ситуацій, використовуючи різні жанри, форми та способи представлення повідомлень; пояснює зміст поняття «портрет літературного персонажа»; характеризує емоційний стан літературних персонажів, їхню поведінку та вчинки, виявляючи ставлення оповідача; знаходить і коментує портрет літературного персонажа та встановлює зв'язок між ним та його внутрішнім світом; пояснює порушені в художньому творі проблеми, проектуючи власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в художньому творі; висловлює в усній та / або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у художньому тексті людей, подій, ситуацій, явищ та аргументовано формулює висновки щодо цього; наводить приклади використання гумору в прочитаних художніх творах і пояснює його роль; порівнює літературних персонажів	УМ. Подорож Марка Твена українськими містами. КК. Персонажі Марка Твена на кіноекрані. МЗ. Історія, суспільствознавчі науки. 4.2. Бестселери дитячої літератури XX–XXI ст. Туве Янссон (1914–2001). «Капелюх Чарівника» (уривки) Стислі відомості про авторку. Історія створення книжки «Капелюх Чарівника». Мумі-троль та його оточення. Казковий світ Долини Мумі-тролів. Цінності дружби, доброти, співчуття та щирих стосунків у книжці. ТЛ. Поглиблення поняття про портрет та внутрішній світ героя. КК. Кіно- та мультиплікаційні стрічки за творами Туве Янссон.	художніх творах проблем з наведенням аргументів, прикладів і цитат на підтвердження власної позиції, використанням вербальних і невербальних засобів комунікації (ст.240 питання 4). 2) Читання, аналіз, інтерпретація: читання (виразне, коментоване, оглядове, вибіркове, навігаційне) фрагментів художніх творів та постановка запитань до прочитаного; поглиблений переказ змісту прочитаних епізодів; обґрунтування значення досвіду, почерпнутого з опрацьованих художніх творів для вирішення життєвих ситуацій (інтерв'ю з Томом Соєром та Гекльберрі Фінном); завдання на пошук цитат характеристики літературного персонажа у творі (ст.230 завдання 4); комплексне аналітичне обговорення героїв, рис їхніх характерів, учинків та взаємин з іншими персонажами; завдання на виявлення авторського ставлення до героїв; аргументований виступ у дискусії щодо моральних та соціальних проблем, порушених у художніх творах з проектуванням власної поведінки в аналогічних ситуаціях; усне висловлення щодо власних вражень від обговорюваних епізодів художніх творів та особистого ставлення до персонажів, формулювання власних висновків щодо творів; наведення прикладів використання
--	---	--

одного твору та / або різних творів; обирає для самостійного читання популярні літературні твори для дітей за допомогою інформаційних ресурсів, обґрунтовує свій вибір і складає перелік творів, які рекомендує іншим до читання. 3) Письмо: створює переказ окремих епізодів прочитаного твору на основі самостійно складеного простого плану; створює письмовий відгук про опрацьований художній твір; з допомогою вчителя знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові та мовному оформленні письмових робіт; пояснює окремі виправлення в письмових роботах з урахуванням вивчених правил; коригує і вдосконалює письмові роботи на основі здійсненого аналізу; демонструє здатність до конструктивної взаємодії в процесі редагування. 4) Мова та мовлення: наслідує окремі стильові риси опрацьованого художнього тексту.		гумору в опрацьованих творах, пояснення його художньої ролі ; завдання на порівняння образів Тома Соєра й Гекльберрі Фінна; складання порівняльної таблиці (ст.222 завдання 6). 3) Письмо: створення письмового відгуку про опрацьований художній твір; аналіз письмових робіт з погляду їхнього оформлення згідно з усталеними мовними нормами та доречними засобами мовної виразності. 4) Мова та мовлення: написання листа головному герою вивчених художніх творів
--	--	---